

Kortárs angol-amerikai költők a korai angol nyelvi nevelésben

Palkóné Tabi Katalin

Apor Vilmos Katolikus Főiskola Idegennyelvi Tanszék

Absztrakt

Az óvodákban alkalmazott korai angol nyelvfejlesztésnek mindig is alapvető elemei voltak a gyerekmondókák, gyerekversek, melyeknek kiválasztásához a gyakorló óvodapedagógusok olykor rendkívüli leleményességgel, máskor aggasztó kényelmességgel nyúlnak az Interneten található segédanyagokhoz, ahol jellemzően ömlesztve, minősítés nélkül jelennek meg az óvodásoknak szánt különféle, gyakran anonim irodalmi anyagok. Az anyagválasztásban legfőbb szempontjuk általában a megfelelő tematika és a szókincs egyszerűsége, ami felülírhatja az irodalmi minőség igényét. Az angol műköltészet, ezen belül a kortárs gyermekköltészet hiánya az óvodai tanítási gyakorlatban azért különösen szembeszökő, mivel a magyar óvodapedagógia méltán büszke az igényes kortárs magyar gyermekirodalom népszerűsítésére. Nem, mintha az idegennyelvi óvodapedagógus-képzésben ne találkoznának a pedagógusjelöltek igényes gyermekköltészettel. Személyes tanítási tapasztalatom és más, gyermekirodalmat tanító kollégám tapasztalata mellett ennek szakirodalmi bizonyítéka többek között az 1995-ben napvilágot látott szöveggyűjtemény Ujlakyné Szűcs Éva szerkesztésében a Kecskeméti Tanítóképző Főiskola számára: *Children's Literature Handbook*, vagy az ELTE módszertani segédanyaga: *A Task-Based Reader on Methodology and Children's Literature*, Kovács Judit és Trentinné Benkő Éva munkája (2003, különösen pp. 112–132). A tapasztalatok szerint a frissen végzett óvodapedagógusok munkájuk során szívesen alkalmazzák a főiskolán vagy egyetemen tanultakat (Trentinné Benkő et al., 2021). Épp ezért érdemes törekedni arra, hogy mi, pedagógusképzők folyamatosan megújítsuk az angol gyerekirodalmi tananyagot annak érdekében, hogy az interneten kínálta mondókák, a klasszikus angol dajkarímek és kanonizált gyermekköltők versei mellett helyet kapjon a képzésben az angol nyelvű kortárs gyermekköltészet is, és így azok bekerüljenek az óvodába is. Megfelelő módszertannal és versválogatással elérhető, hogy az óvodásokra jellemző „kezdő nyelvi szint” ne zárja ki automatikusan a minőségi angol gyermekköltészet megismerését. Jelen írás egy folyamatban lévő kutatásból osztja meg hat kortárs angol-amerikai költő válogatott gyerekverseit módszertani ajánlásokkal.

Kulcsszavak: kortárs, gyerekköltészet, korai idegen nyelvi nevelés

Hagyományos gyermekversek és dajkarímek az óvodai idegen nyelvi nevelésben

A gyerekköltészet használatának nagy hagyománya van az óvodások angol-tanításában. Nem meglepő ez, hiszen a gyermekek idegen nyelvi fejlesztése az anyanyelvi neveléshez hasonlóan történik: a gyermek nem tanulja, hanem természetesen elsajátítja a nyelvet különféle játékokon, mondókákon, dalokon és meséken keresztül (Ellis & Brewster, 2002; Kovács, 2009; Palkóné Tabi, 2022). A versek közel állnak a gyerekekhez, mert lényegi módon kapcsolódnak emberi mivoltuk megtapasztalásához. A testünk magában hordja a ritmust (Frye, 1963, idézi Sloan, 2003, p. 7): a szívdobogás, a lélegzés, a pislogás mind belénk kódolja a ritmus iránti vágyat, amit visszatükröz a körülöttünk lévő világ ritmikus változása is. Élete kezdetén a gyermek az első hangokat dallamosan ismételteti, gügyög, gőgicsél – ez a nyelvi játékoság a költészet alapja is. Talán ezért van az, hogy az óvodáskorú gyerekeknek örömeik telik a versekben, mondókákban, dalokban, ritmikus mozgásban, és csak később, a kognitív képességek fejlődésével tolódik el érdeklődésük a történetmesélés irányába. Pedig a versek különösen alkalmasak a nyelvtanulásra, mivel az olyan szerkezeti elemek, mint a rím, a ritmus, az ismétlődés, valamint a mesénél jóval kevesebb szókinccs megközelíthetővé teszi a gyerekek számára a nyelvet és elősegíti a nyelvi elemek bevéődését (Kovács & Trentinné, 2003). Ezért érdemes ébren tartani a gyerekekben a versek, a költészet szeretetét, és rendszeresen mondani velük vagy nekik verseket, mondókákat – akár dallammal, mozgással kísérve.

Az óvodai angol nyelvtanításban legnépszerűbbek a gyermekfolklór mondókái, az úgynevezett dajkarímek (*nursery rhymes*). Ezeket gyakran dallam vagy gesztusok kísérik. Találhatók köztük hagyományosabbak és modernebbek egyaránt. Magyarországon is már az 1980-as évek vége óta készülnek igényes kiadványok a korai angol nyelvi nevelés támogatására. Ezek nagyrészt szintén mondókákat, dalocskákat, dajkarímeket tartalmaznak. Radnai Zsófia, Nikolov Marianne és Szabolcs Éva szerkesztésében 1987-ben jelent meg egy módszertani segédkönyv, melynek címe: *The Key of the Kingdom: Segédkönyv szülőknek és nevelőknek 4–8 éves gyerekek angol foglalkozásaihoz*. Ezt a tanári kézikönyvet a TIT Budapesti Gyermekegyetem óvodai angolfoglalkozásai alapján készítették el. 1992-ben a Kossuth Kiadónál jelent meg Hudák Ilona szerkesztésében a *Sing a Song of Sixpence* című antológia, mely szintén a hagyományos dajkarímekből válogat, kultúrtörténeti jegyzetekkel ellátva. Végül megemlíteném az Ujlakyné Szűcs Éva által szerkesztett módszertani jegyzetekkel ellátott szöveggyűjteményt, a *Children's Literature Handbook*-ot, amely 1995-ben jelent a Kecskeméti Tanítóképző Főiskola gondozásában. Ezekről tartalmában és struktúrájában is eltér az a munkatankönyv, amelyet Kovács Judit és Trentinné Benkő Éva állított össze a korai angol nyelvtanítás szakirodalma alapján *A Task-Based Reader on Methodology and Children's Literature* címmel (2003). Ennek a könyvnek az egyik fejezete

az irodalomban rejlő nyelvtanítási lehetőségeket járja körül, és a versek között itt is főként dajkarímek szerepelnek.

A dajkarímek azért különösen népszerűek, mivel az angol gyerekek is ezekkel találkoznak először, tehát ilyen értelemben ezek autentikus nyelvszajátítási lehetőséget kínálnak. Az óvodapedagógusképzésben is ezeket az angol dajkarímeket tanítjuk elsőként egyfelől kulturális jelentőségük miatt, másfelől, mert tematikájuk, ritmusuk, dallamuk és a hozzájuk kapcsolódó gesztusok, mozgások, játékok alkalmassá teszik őket arra, hogy bevezessék a gyermeket az angol nyelv hangzásvilágába, szókincsébe.

Kortárs költészet az óvodai idegen nyelvi nevelésben

Azonban az angol gyermekirodalom tanítása nem állhat meg a mondókáknál, dajkarímeknél. Az Apor Vilmos Katolikus Főiskola angol nyelvű óvodapedagógus-képzésében igyekszünk átfogó képet adni az angol–amerikai gyermekirodalom történetétől, amelynek során a 19–20. századi gyerekköltészet klasszikusai mellett sor kerül néhány kortárs angol–amerikai költő gyermekverseinek megismerésére is. A kronologikus áttekintést módszertani fókuszú szövegfeldolgozás kíséri. Pedagógiai munkám során szembesültem azzal, hogy a feldolgozandó gyermekversek válogatását könnyítő, rendelkezésemre álló antológiák nem tudnak elég segítséget nyújtani, mivel ezek többnyire az általános iskolás korosztály számára készülnek és többnyire a hagyományos gyermekirodalmi kánonra épülnek. A kortárs gyerekköltők a kritikai távolság hiánya miatt nem tudnak egykönnyen részévé válni ennek a kánonnak. Márpedig a kortárs gyermekversek megismertetése az óvodai gyermekközönséggel legalább annyira fontos az angol kultúra átadása szempontjából, mint a tradicionális mondókák, dalok, illetve Jane és Ann Taylor, Christina Rossetti vagy A. A. Milne versei. Azonban az óvodás gyerekeket megszólító kortárs angol-amerikai költők verseit – az antológiákban felülreprezentált klasszikusokkal szemben – fel kell kutatni, ami Magyarországról még mindig nem egyszerű.

A gyerekirodalomhoz való hozzáférés lehetőségei és nehézségei

Az óvodás korosztály nyelvtanítása szempontjából különösen fontos a verseskötetek nyelvi anyagának a megismerése, amihez viszont elengedhetetlen a kézbevétele (autopszia), a belelapozás, beleolvasás gesztusa. Ilyen szempontból még mindig hasznosak a nyelvtanárok körében méltán népszerű idegen nyelvű könyvesboltok (például a Libra vagy az Oxford). Az interneten ugyan bármilyen könyv elérhető, de jóval kevesebb az, ami valóban megismerhető. A webshopok könyvkínálatából gyakran nehéz eldönteni, mi lenne igazán hasznos nekünk, mivel kevés könyvbe lehet virtuálisan belelapozni. Igaz, a válogatásban sokat segíthetnek az elmúlt években a Covid hozadékaként el-

szaporodott, könyveket bemutató videók. Ezekben a „read along” típusú videóban anyukák, kisgyermeknevelők olvasnak fel könyveket gyerekeknek.

Másfelől maguk a szerzők is egyre inkább jelen vannak az interneten: saját szerzői honlapjukon kínálják verseiket vagy felolvasnak frissen megjelent könyveikből. Ezek szintén jó lehetőséget nyújtanak a kortárs gyerekirodalom iránt érdeklődő pedagógusoknak a tájékozódásra. Továbbá számos módszertani, irodalmi weboldal is segíti ma már az autentikus gyerekirodalom elérését, ilyen például a British Council két honlapja, a LearnEnglish Kids és a TeachingEnglish, a Poetry Archive, ahol tematikusan böngészhetünk versek között, vagy a Poetry Zone weboldal, ahova gyerekek küldhetik be saját verseiket, illetve mai költők mutatkoznak be rövid interjúkon keresztül. Ezek mellett érdemes megemlíteni, hogy a Poetry Foundation weboldalának is – amely 2003-ban indult a Modern Poetry Association (1941) égisze alatt – van egy jól böngészhető gyermekirodalmi részlege.

Kortárs angol–amerikai költők versei a korai angol nyelvi fejlesztésben

A fent említett honlapok elsősorban az általános iskolás korosztályt célozzák meg. Jóval nehezebb fellelni a kifejezetten óvodásoknak, sőt duális nyelvtanuló óvodásoknak (Latta, 2019) való verseket, amelyek megfelelnek a korai angol nyelvátadás kritériumainak, hogy a vers legyen egyszerű, rövid, szóragoztató, tartalmazzon hétköznapi szókincset, sok ismétlődést, egyszerű nyelvtant és legyen jó ritmusa.

Írásom második felében folyamatban lévő kutatásomból szeretnék bemutatni néhány olyan kortárs angol–amerikai verset az érdeklődő óvodapedagógusoknak, hallgatóknak és az óvodapedagógus-képzésben angol gyermekirodalmat tanító kollégáknak, amelyek megfelelnek a fent említett kritériumoknak. A művek kiválasztásánál nehézséget jelentett, hogy a legtöbb angol nyelvű, óvodásoknak szóló vers gazdag szókincset, komplex nyelvtani szerkezeteket és számos nyelvi játékot tartalmaz. Meg kellett találni azokat a gyerekverseket, amelyek esztétikailag izgalmasak, ugyanakkor viszonylag egyszerű szerkezetűek és kevés szókincessel dolgoznak. A válogatásban segítségemre voltak az Apor Vilmos Katolikus Főiskola angol nyelvű óvodapedagógus-képzésének egykori és jelenlegi hallgatói, valamint a gyakorló óvodáink pedagógusai, akik igyekeztek kipróbálni a verseket gyerekekkel. Visszajelzéseik, szakmai észrevételeik írásban vagy szakmai beszélgetés keretében nagy segítséget jelentettek a versek kiválasztásában és a hozzájuk tartozó módszertani ötletek kidolgozásában.

Mielőtt azonban rátérek a költők és verseik bemutatására, érdemes végiggondolni két szempontot: Vajon fontos-e, és ha igen, miért fontos a kortárs angol–amerikai gyerekversek beemelése a kétnyelvű óvodai nevelésbe? Másfelől: milyen mértékben várható el 3–6 éves duális nyelvtanuló gyere-

kektől, hogy kortárs verseket hallgassanak, mikor még nem beszélnek anyanyelvi szinten az angol nyelvet, de még a saját nyelvüket sem?

Az első kérdésre egyértelműen igennel kell válaszolnunk: az irodalmi műveltségnek része a kortárs gyerekirodalom, amely művészi igényességgel képes megfogalmazni a kisgyermek életének lényeges tapasztalatait, problémáit, örömeit. Gyakorlatvezetőként gyakran tapasztalom a kétnyelvű óvodákban, hogy az óvodapedagógusok előszeretettel használnak szerző nélküli, egyszerű, tematikához illeszkedő verseket az internetről. Időhiánnyal küzdenek, gyors megoldásokra van szükségük a készüléshez. Az Internet könnyű hozzáféréssel kecsegtető világában néhány kulcsszó megadásával számos verstalátot kaphatunk – ezek javarésze szerző nélküli. Például, ha beütjük az „autumn poems for preschoolers” kifejezést a keresőbe, rengeteg egyszerű nyelvezetű, rímes, rövid, ismétlődésre alapuló versikét kapunk, majd tovább kattintva újabb és újabb versgyűjtemények jelennek meg. A kísértés tehát nagy, hogy az Internetről könnyen szerezzünk néhány témához illő versikét, mondókat. Ezzel nincs is semmi baj, hiszen ezek a fent említett kritériumok alapján kiválóan megfelelnek a nyelvtanítás céljaira.

A műköltészet, főleg a kortárs gyerekversek hiánya a kétnyelvű óvodákban inkább annak fényében ad aggodalomra okot, hogy a magyar óvodák tanmenetében jelen vannak a kanonizált modern gyerekirodalom nagy alakjai mellett (például Weöres Sándor, Nemes Nagy Ágnes, Osvát Erzsébet vagy Kányádi Sándor) olyan kortársak is, mint például Kiss Ottó, Varró Dániel, Tóth Krisztina vagy Nyulász Péter. A kontraszt nagy, de meggyőződésem, hogy nem feltétlenül a kétnyelvű óvodapedagógusok igénytelenségéről van itt szó, hanem sokkal inkább a mesék mindent elsőprő népszerűségéről és a tanári segédanyag hiányáról. A szükséges támogatás és szemlélet kialakításában nagy a felelőssége a pedagógusképzésnek. A tapasztalat azt mutatja, hogy a frissen végzett óvodapedagógusok munkájuk során szívesen alkalmazzák a főiskolán vagy egyetemen tanultakat (Trentinné Benkő et al., 2021), tehát számít, hogy milyen irodalmi anyagot, memoriter tudást és módszertani ötleteket visznek magukkal.

A második kérdésfeltevést, miszerint óvodás nyelvtanulóknak nehézséget jelenthet kortárs költők gyerekverseinek hallgatása, tanulása, meg kell cáfolnunk. A gyerekek rendkívül rugalmasak és elfogadóak kisgyermekkorban. A nyelvi korlátok ellenére nyitottak az idegennyelvű irodalomra, fogékonyak a nyelvi humorra, és nagyobb a kognitív bizonytalanságtűrő képességük, mint az iskoláskorú gyerekeknek. Jobban elviselik, ha nem értenek minden részletet pontosan. A nyelvi megértéshez segítségül hívnak más nonverbális (vizuális, auditív) jeleket is. Összességében tehát a nyelvi akadályok nem jelenthetik azt, hogy fel kellene adnunk a gyerekek esztétikai-kulturális nevelését.

Néhány kortárs brit és amerikai gyerekköltő munkássága és versei

A következőkben a teljesség igénye nélkül három brit és három amerikai kortárs költő gyerekeknek írt verseit szeretném bemutatni néhány módszertani ötletet is megemlítve. Valamennyien több rangos elismerés birtokosai vagy gyermekvers-antológiák szerkesztői. Közülük nem mind vannak már közöttünk. Tudjuk, hogy a kortársaknál nehéz látni, hogy mely költők munkássága fog hosszú távon kanonizálódni. Azt is hozzá kell tennem, hogy ezeknek a költőknek nem feltétlenül azok a versei szerepelnek itt, ahol gazdag szókincsük és a kreatív nyelvhasználatot megkívánó nyelvi leleményességük kerülhetne előtérbe. A korábban említett kritériumok eléggé behatárolják ugyanis, hogy milyen versek alkalmasak a nyelvtanuló óvodásoknak. A versek teszteléséhez segítségemre voltak a szemináriumaim tapasztalatai és a hallgatói visszajelzések, illetve gyakorló óvónőket kértem meg, hogy próbálják ki a verseket gyerekekkel és mondjanak véleményt róluk, hogy mennyire és milyen formában tartják alkalmasnak ezeket a verseket a korai nyelvtanítás céljaira.

Spike Milligan (1918–2002)

Elsőként Spike Milligan brit komikus, író, költő, zenész, több komikus televíziós és rádiósorozat szerzőjének néhány gyerekversét szeretném bemutatni. Bár Milligan stílusára gyakran jellemző a fanyar angol humor és a nonszensz, az „Apple, apple” (Milligan, 2001) kezdetű 12 soros verse egy egészen egyszerű alapszituációt ír le, ahol a vers alanya vágyik arra, hogy leszakítsa és megegye az almát a fáról. A tizenkét soros vers ritmusát az „Apple, apple / On a tree” sor ismétlődése határozza meg: Apple, apple, / On a tree / Are you hanging / There for me? / Apple, apple, / On a tree / Can I have you / For my tea? / Apple, apple, / If you fall, / I will eat you / Skin and all!”. A rímképlet félrímjei (xaxaxaxbxb) előhívják a *tree / me, tree / tea* és a *fall / all* rímpárokat, ami segíti a sorok memorizálását. A verset kísérheti egy mozdulatsor, amelynek során egyszerű kézgesztusokkal illusztrálhatjuk a fán lógó almát és az alma leszedését. A verssorok rövidék, könnyen mondhatóak.

Ugyanez már nem mondható el az „On the Ning Nang Nong”¹ (Milligan, 2001) című versről, ami a költő egyik legismertebb költeménye. Itt a humor forrása főként a Lewis Carrollt idéző nonszensz jelleg. A szójátékra épülő, összecsendő nonszensz sorok kiejtése kihívást jelenthet a versmondónak, viszont egyben épp ettől élvezetes a vers hallgatása: „On the Ning Nang Nong / Where the Cows go Bong! / And the Monkeys all say Boo! / There’s a Nong Nang Ning / Where the trees go Ping! / and the tea pots Jibber Jabber Joo.” Ezt a tagolatlan, tizenhét sorból álló verset nem is érteni, inkább hallgatni kell, mert a kacifántos rímképlet és a nonszensz szavak sajátos hangzásvilága

¹ <https://childrens.poetryarchive.org/poem/on-the-ning-nang-nong/>

tele van nyelvi humorral, nem beszélve a teázó teáskannahölgyekről, akik a szerző saját illusztrációi. A gyerekek világtapasztalásához és képzeletvilághoz közel áll a nonszensz, ez a félig halandzsa szöveg, amit a konvencionális nyelvtani szerkezetek mégis mintha értelemmel töltenének meg. Mivel a gyerekek nyelvtanuláskor hasonlóan érzékelik a számukra új nyelvi elemeket, jól tudnak szórakozni ezen a versen, még ha nem is értik (mi felnőttek sem nagyon).

Brian Patten (1946–)

Brian Patten liverpooli költő a 60-as években vált ismertté, amikor megjelentek első bátor, érzelmes versei egy helyi költők antológiájában (*The Mersey Sound*, 1967). A beatnemzedék egyik tagjaként számos lírai verseskötete jelent meg szerelemről, emberi kapcsolatokról. Gyerekeknek írt versei is líraiak, sok humorral. Két gyermekvers antológiát szerkesztett (*The Puffin Book of Twentieth-Century Children's Verse*, 1991; *The Puffin Book of Utterly Brilliant Poetry*, 1999), és több gyermekverskötetet is írt. A *Gargling with Jelly* (1985) című kötetben jelent meg a „Squeezes,” amely ideális lehet anyák napjára. Rövid négy sora sok ismétlést tartalmaz, ezért könnyen megjegyezhető, és a végén szinte adja magát, hogy a gyerekek odaszaladjanak édesanyjukhoz és jól megszorongassák őket: „We love to squeeze bananas, / We love to squeeze ripe plums, / And when they are feeling sad / We love to squeeze our mums.”

A *Thawing Frozen Frogs* (1990) kötetben található a „Rabbit's Spring” című, három szórímből álló rövid versike: „Snow / goes, // Ice / thaws, // Warm / paws!”. Itt a tömörség, az egyszavas, félrímes sorok lüktetése adja a vers sejtelmességét, aminek a végén csattanóként jelenik meg a nyuszi átmelegedett tappancsa. Az olvadást, a természet változását egymást követő képekkel illusztrálhatjuk, majd a vers végén előbújhat üregéből és kidughatja két mellső tappancsát egy nyuszi. Ehhez a vershez előkészített sablonokkal élvezetes kézműves tevékenységet lehet tervezni: a gyerekek kiszínezhettek egy téli és egy tavaszi tájat, illetve egy külön kivágott papírnyuszit. A tavaszi tájat ábrázoló kép közepére vágott papírrészből tud előbukkanni (például egy bokor vagy domb mögül) a papírnyuszi.

Michael Rosen (1946–)

Michael Rosent kell talán legkevésbé bemutatni, hiszen „We're Going on a Bear Hunt” (1989) című verses elbeszélése hatalmas karriert futott be az évek során, és jelenleg is meghallgatható az Interneten magának a szerzőnek a zseniális előadásában. Rosen körülbelül 140 könyvet írt, többnyire gyerekeknek. Rendkívül színes közéleti személyiség, fő missziója a költészet népszerűsítése az iskolások körében. 2007–2009 között ő viselte Nagy-Britanniában a „Koszorús gyerekköltő” [Children's Laureate] címet. Volt televíziós bemondó, előadóművész, egyetemi tanár, újságíró és munkáspárti aktivista.

Első gyerekkönyve, *Mind Your Own Business*, 1974-ben jelent meg, és azóta is rendszeresen publikál. Stílusa szellemes, szarkasztikus, játékos, erősen ritmikus, kedveli a nonszensz verseket. Saját honlapot, Youtube-csatornát tart fenn, ahol számos versét előadja.

A magyar nyelvtanuló óvodások számára leginkább a legkisebbeknek írt versei felelnek meg. Három verset szeretnék ajánlani az *A Great Big Cuddle. Poems for the Very Young* (2015) című kötetből: „We Can”,² „Lunchtime”,³ „The Button Bop”.⁴ Mindháromra jellemző a szójáték, az erőteljes ritmus, és az ismétlődés. A „We Can” című vers arról szól, hogy a gyerekek képesek utánózni különféle állatok, tárgyak hangjait: „We can do what a bumblebee does / Buzz buzz buzz, buzz buzz buzz // We can do what brown cows do / Moo moo moo, moo moo moo.” Érdekes ezt a verset meghallgatni a szerző előadásában, mert az jól érzékelteti az egész vers dinamikáját. A vers bemutatása előtt az óvodapedagógus előveheti egy zsákból vagy kosárból egyenként az egyes verssorokhoz tartozó állatbábokat (bumblebee, cow, parrot) vagy szemléltető képeket (doorbell, car, washing child), és megtaníthatja előre az új szavakat, pl: „This is a bumblebee.” Majd a vers felolvasásakor ezeket szintén elő lehet húzni egyenként. Amikor már ismerik a gyerekek a verset, meg lehet őket kérni, hogy a versmondás közben úgy mozogjanak, ahogy az állatok vagy tárgyak a versben, pl. dongóként repüljenek (a karjaik könyökben behajlítva), tehénként négykézláb járjanak, papagájként csapkodjanak szélesen kitárt karjukkal, nyomkodják ujjukkal a képzeletbeli csengőt, utánózzák az autóvezetők dudálását, imitáljanak mosakodást. Ha pedig már jól ismerik a verset, a lányok és a fiúk felváltva is mondhatják a második sor hangutánzó szavait. Erre bátorít a könyv tipográfiája is, ahol a versszakokat záró három-három hangutánzó szó kék és piros színnel van különválasztva. Ez a színekkel történő mondókázás jó bevezetés lehet az írás-olvasás tanulásához is, mivel viszonylag rövid betűcsoportokat kell a lányoknak és a fiúknak követniük a szemükkel, hogy tudják, mikor következnek.

A „Lunchtime” című versben az első sor köznyelvi fordulatából bontakozik ki az evés hangjait utánzó szavakból egyfajta rímjáték: „Time for lunch / Munch munch / Time for a munch / Crunch crunch / Munchy munchy / Crunchy crunchy.” Játékosá és mókássá teszi egyszerű, ismétlődő nyelvezete. Ez a vers jól skandalizáló ebédre várva, sőt kézgesztusokkal is kombinálható: ritmikus rágó mozdulatokat végezhetünk a kezünkkel a vers ütemére.

Az utolsó kiválasztott vers, „The Botton Bop” egy szintén egyszerű szókincsű, de rendkívül szellemes vers az amerikai bop stílusában. Alapvetően négy szó ritmusjátékára épül: *top, bop, button, bottom*. Három versszakon át „ugrálnek” a sorok az ing alsó és felső gombja között. Az első versszak így hangzik: „Top button / Bottom button / Top button / Top.” A vers nyelvtörő

² <https://www.youtube.com/watch?v=oTHUIDJqAL0>

³ <https://www.youtube.com/watch?v=QbG9G1V1wQY>

⁴ <https://vimeo.com/206239611>

jellege akkor mutatkozik meg igazán, ha sikerül viszonylag pörgősen mondani a verset, amit Rosen egy videóban szemléltet is. Óvodáskorban nagy kihívást jelent a nyelvtörő, főleg, ha versmondás közben ujjunkkal mutogatjuk is a felső és alsó (képzeltbeli) gombunkat a ruhánkon, ami még komolyabb koncentrációt és mozgáskoordinációt igényel. Ha lassan kezdjük és fokozatosan mondjuk a verset (a gyerekek kívánságára) egyre gyorsabban, ez még akkor is szórakoztató lehet a gyerekeknek, ha nem bírják az iramot sem a szöveggel, sem a mutogatással. Persze a mókának az a kulcsa, hogy legalább az óvodapedagógus bírja a tempót.

Mary Ann Hoberman (1930–2023)

Az amerikai gyerekköltészet egyik nagyszónya, Mary Ann Hoberman tavaly távozott el közülünk. Connecticut államban dolgozott irodalomtanárként, majd verseket kezdett el írni. Emellett alapítóként és előadóként részt vett a *The Pocket People* nevű gyerekszínház munkájában, illetve dramatizált verses estekben is szerepelt a *Women's Voice* társulattal. 2008-2011 között ő volt a "fiatalok koszorús költője" [Young People's Poet Laureate] az Egyesült Államokban. Ezt a rangos címet kétfévente ítéli oda a Poetry Foundation kiváló amerikai gyerekköltőknek. Hoberman több mint 30 gyerekkönyvet adott ki. Első gyerekeknek szóló kötetét (*All My Shoes Come in Twos*, 1957), melyet férjével közösen jelentetett meg, gyerekeik ihlették. Verseiben sok a szójáték, a ritmusjáték, a nyelvtörő. Óvodásokkal meg lehet próbálni jó néhány versét, még ha nem is teljes terjedelmükben.

Egyik első verse, a "Snow" (1959) első négy sora tematizálja, hogy mindezt beborítja a hó: „Snow / Snow / Lots of snow / Everywhere we look and everywhere we go.” Az ötödik sortól induló felsorolás lavinaként hömpölyög: „Snow on the sandbox / Snow on the slide / Snow on the bicycle / Left outside / Snow on my feet,” majd belefut három ismétlődő sorba, hogy aztán egy erős lüktetésű, szinte kattogó háromütemű sorral vessen véget a hömpölygésnek: „Snow on the sidewalk / Snow on the sidewalk / Snow on the sidewalk / Down the street.” A „snow” szó alatt a hóhullást lehet egyszerűen ujjpergetéssel kísélni a levegőben. A hangszínnel is lehet játszani: sejtelmesen, halkán kezdeni, majd egyre fokozni a hangerőt, míg végül együtt skandáljuk kiabálva az utolsó sort.

A másik vers, amit érdemes kipróbálni, az a „Yellow Butter” (1981), amely szerepel a *The Llama Who Had No Pajama* (2006) című válogatott kötetben is. Ez a vers a nyelvtörők nyelvi logikáját követi, és az alapverset („Yellow butter purple jelly red jam black bread”) variálja olyan utasításokkal, amelyek arra bátorítanak, hogy növeljük a vers tempóját („Spread it thick / Say it quick”, majd később „Spread it thicker / Say it quicker”). Az alapvers magában is megállja a helyét, de az ismétlések közti instrukciók fokozzák a kihívást, izgalmasabbá teszik a nyelvtörőt a nagycsoportosok számára.

Brod Bagert (1947–)

Egy másik amerikai költő, Brod Bagert New Orleansban él a családjával. Eredetileg jogászként végzett, de ma már főként szépírással foglalkozik. Számos gyermek-, ifjúsági és felnőtt könyv szerzője, aki ügyének tekinti a költészet népszerűsítését iskolákban. Versei jellemzően a gyerekek hangján szólalnak meg, és saját bevallása szerint elsősorban előadásra születtek. Ezért stílusát a közvetlenség és az élőnyelviség jellemzi.

A *Shout! Little poems that roar* (2007) című kötetéből érdemes megismerkedni az „Our Classroom Zoo” című verssel, amely ugyan kicsit hosszú, de megfelelő illusztrációval élvezetes lehet a gyerekeknek. Egy-egy versszak egy-egy állatról szól és az állat hangjával zárul. Ahogy haladunk előre, minden versszak végén megszólalnak a korábbi versszakok állatainak hangjai is (cica, tehén, kutyus, kakas, majom) – hasonlóan az „Én elmentem a vásárba...” című ismert gyermekdalhoz. A vers előrehaladtával egyre fokozódik az állati hangzavar az osztályteremben: „SCREECH! SCREECH! / COCK-A-DOODLE-DOO! / RUFF! RUFF! RUFF! / Moooo . . . Moooo . . . / Meow,” míg végül az utolsó versszakban megérkezik egy kenguru, aki átugrál a színen: „Our classroom sounds / just like a zoo. / WATCH OUT FOR THAT KANGAROO! / Boing!” Bagert tudatosan használja verseiben a nagybetűket. A nagybetűs szavak erőteljesebb előadói stílust kívánnak meg. Adja magát, hogy a gyerekek egy-egy csoportja legyen egy-egy állathang, de kézműves feladat is kísérheti a verstanulást, ahol a gyerekek kiválasztanak maguknak egy állatot, és elkészítik rajzolva, gyurmából stb. Végül a terem egyik részében megalkotják közösen kiállítás vagy installáció formájában a „Classroom Zoo”-t.

A „Snack Time” szintén egy hosszabb vers, sok ismétléssel: „Cake and cookies, / Cookies and cake. / Now it’s time / To take a break. / Cake in my hand, / Cake in my tummy. / Snack time is so / YUMMY, YUMMY!” Mind-egyik versszak újabb rágcsálnivalókról szól. Az első két versszak ételeit (süti, keksz, chips, ropi) könnyen el tudják készíteni a gyerekek gyurmából, de akár ételkóstoló is kísérheti a verset, ahol előkerülhetnek a gyerekek kedvenc rágcsálnivalói. Vagy lehet csak az első versszakkal dolgozni, és cserélgetni benne a kulcsszavakat: a „cake and cookies” helyett szerepelhet „meat and veggies”, a „snack time” helyett „lunch time”.

Douglas Florian (1950–)

Utolsó kortárs költőnk a New York-i Douglas Florian, aki egyben festőművész is. Pályája elején, a hetvenes években a *New Yorker* karikaturistája volt, de egy gyermekvers-antológia hatására (*Oh, That’s Ridiculous*, 1977) a gyerekköltészet felé fordult. Szereti a szójátékot, a neologizmusokat, a rímeket és a humort. Köteteit maga illusztrálja, és legtöbb verse az állat- és növényvilágot dolgozza fel. Színes, művészi illusztrációkon elevenednek meg versei mellett az állatok és növények, hogy így szerettesse meg a gyerekekkel

a természet csodákkal teli világát. Ilyen pl. a *Poetrees* (2010); *Dinothesaurus* (2009) vagy az *UnBEElievables: Honeybee poems and paintings* (2012). Ez utóbbi kötetből választottam ki két verset.

Az *UnBEElievables* tipográfiája szerint egy oldalpáron egy vers található a bal oldalon, alatta apróbetűvel részletes információk a méhek életéről, a szemközti oldalon pedig egy egészoldalas művészi illusztráció. A „Bee Anatomy” című hatsoros vers egy méhecske testrészeit dicséri, amit az utolsó három sor csattanója zár le: „Lovely legs, / Lovely hue, / Lovely long / Antennae, too. / Lovely eyes, / Lovely wings. / But ouch! / How in the end / It stings!” A „lovely” szó ismétlése adja a sorok ritmusát a hozzákapcsolódó jellemzők megnevezésével, így vezeti végig az olvasót a méhecske egyes testrészein. Az „end” kiemelt szó kettős értelmű: kedves humorral jelzi, hogy bármennyire is aranyos („lovely”) a méhecske, a „végén” (végül, illetve a fullánkja végével) mégiscsak megszúr. A vershez kapcsolódhat egy körjáték, ahol az egyik gyerek a kör közepén áll, ő a méhecske. Miközben a többiek mondják a verset, ő illegeti magát, mutathatja a lábát, a csápját, a szemét, a szárnyát. Az „ouch”-nál keres valakit, akit finoman „megszúr” a mutatóujjával, aki aztán a következő méhecske lesz.

A „Pollen” is egy rövid, hatsoros versike, amelyben a méhecske egyes szám első személyben mesél arról, hogy annyira beborítja minden testrészét a pollen, hogy végül úgy néz ki, mint egy „borzas repülő virág” („fuzzy, flying flower”). A verset el is lehet mutogatni: a gyerekek méhecskékként minden sornál az adott testrészükre mutatnak, hogy hol lettek tele pollennel, majd a vers utolsó soránál körben repkedhetnek. Ez a vers, akárcsak ennek a kötetnek a legtöbb verse, nagyon jól beleilleszkezik egy méhekről szóló projekthez keretébe, ahol a gyerekek fényképeket nézhetnek a méhecskékről, hogyan borítja be őket a virágpor. Megtanulhatják, hogy a virágpor, ami a méhecskéken van, a „pollen.” Ebben segít a vers, aminek az első négy sora ezzel a szóval kezdődik. A gyerekek lerajzolhatják a saját virágporos méhecskéjüket, aminek van lábszára, lába, szeme, arca, pocakja, szárnya. A kisebbek kaphatnak egy képet a méhecskékről, amire ecsettel, sárga festékkel ráfesthetik a virágport a megfelelő részre. Majd a verset lehet úgy mondani, hogy a gyerekek közben rámutatnak az adott testrészre a rajzukon.

Írásomban azzal a szándékkal mutattam be néhány kortárs angol–amerikai költő gyerekversét, hogy gazdagítsam a (leendő) óvodapedagógusok és az őket képző kollégák irodalommodszertani eszköztárát. Reményeim szerint az itt közreadott versek, ötletek hozzá tudnak járulni az óvodapedagógusképzésben tanított angol gyerekirodalom megújításához, és elindítanak egy olyan fajta gondolkodást, amelynek következtében megszülethet egy módszertani jegyzetekkel ellátott kortárs gyermekvers-antológia korai nyelvtanulók és nevelőik számára.

Irodalom

- Bagert, B. (2007). *Shout! Little poems that roar*. Dial Books for Young Readers.
- Douglas, F. (2012). *UnBEElievables: Honeybee poems and paintings*. Beach Lane Books.
- Ellis, G. & Brewster, J. (2002). *Tell it again! The new storytelling handbook for primary teachers*. Penguin Longman.
- Hudák, I. (1992, Ed.). *Sing a song of sixpence*. Bouvard & Pecuchet.
- Kovács, J. & Trentinné, Benkő É. (2003, Eds.). A task-based reader on methodology and children's literature: For students of primary teacher training = Módszertani és gyermekirodalmi szöveg- és feladatgyűjtemény: Főiskolai hallgatók számára. ELTE Tanító- és Óvóképző Főiskolai Kar.
- Kovács, J. (2009). *A gyermek és az idegen nyelv*. Eötvös József Könyvkiadó.
- Latta, L. (2019). Learning to listen: Supporting dual language learners' language acquisition and learning identities. *YC Young Children*, March 2019, 74(1), 62–71.
- Milligan, S. (2001). *A Children's Treasury of Milligan: Classic Stories & Poems*. Virgin Books Limited.
- Palkóné Tabi, K. (2022). Angol nyelv tanítása az óvodában. In Óvónők kincsestára (augusztus, C 8.26, 2–16). Raabe.
- Patten, B. (1999, Ed.). *The Puffin book of utterly brilliant poetry*. Puffin Books.
- Radnai, Zs., Nikolov, M. & Szabolcs, É. (1987, Eds.). *The key of the kingdom: Segédkönyv szülőknek és nevelőknek 4-8 éves gyerekek angol foglalkozásaihoz*. Tankönyvkiadó.
- Rosen, M. (2015). *A great big cuddle: Poems for the very young*. Candlewick Press.
- Sloan, G. (2003). *Give them poetry! A guide for sharing poetry with children K-8*. Teachers College, Columbia University.
- Trentinné Benkő, É., Árva V., Medina-Casanovas, N. & Canals-Botines, M. (2021). English language children's literature as a springboard for teacher-researcher international collaboration. *Gyermeknevelés Tudományos Folyóirat*, 9(1), 39–56. <https://doi.org/10.31074/gyntf.2021.1.39.56>
- Ujlakné Szűcs, É. (1995, Ed.). *Children's literature handbook*, Kecskeméti Tanítóképző Főiskola.

Palkóné Tabi, K.

Contemporary British-American poets in early English language education

Nursery rhymes and children's poems have always been part of early English language education. In-service preschool teachers sometimes demonstrate incredible resourcefulness, while at other times disconcerting lackadaisicalness, in the use of literary resources from the Internet, which typically appear there without any qualification, often anonymously. Teachers' main priority in the choice of poems is usually the right topic and the simplicity of the vocabulary, which may overwrite the requirement of literary quality. The lack of British-American authored poetry, more specifically contemporary children's poetry in the teaching practice of kindergartens, is particularly conspicuous because Hungarian preschool education is deservedly proud of the popularization of quality contemporary children's poetry in Hungarian. Not that preservice teachers do not encounter any quality children's poetry in the course of their bilingual kindergarten teacher training. Apart from my personal teaching experience and that of my colleagues teaching children's literature, this is evidenced by the existence of several textbooks, such as the Children's Literature Handbook (ed. Éva Szűcs Ujlakyné, 1995) for the Kecskemét Teacher Training College, and A Task-Based Reader on Methodology and Children's Literature (eds. Kovács & Trentinné Benkő, 2003, esp. pp. 112–132) for the ELTE Bilingual Teacher Training Programmes. Experience shows that newly graduated kindergarten teachers are happy to use in their work what they have learnt and obtained during their studies (Trentinné Benkő et al., 2021). Therefore, it is worth the effort of us teacher trainers to keep the British-American literary course materials under continuous review in order to secure a place – beside the Internet rhymes, the classic nursery rhymes and poems by canonized children's poets – for British-American contemporary children's poetry in our training courses. In this way, contemporary British-American children's poetry may find its way into the preschool curriculum as well. A proper methodology and selection procedure can ensure that preschoolers' typically "beginner level" of English does not automatically exclude acquaintance with quality British-American children's poetry. Based on an ongoing research project, this article aims to share a selection of children's poems by six British and American contemporary poets, together with some suggested methods of instruction.

Keywords: contemporary, children's poetry, early foreign language education

Palkóné dr. Tabi Katalin: <https://orcid.org/0000-0003-0067-4585>